

Det ny arresthus og det gamle arrestreglement.

Som bekendt nærmer det ny arresthus sig sin fuldendelse, og hermed vil i det ydre muliggøres en forbedring i de hidtidige, mildest talt højst uheldige arrestforhold i København, hvorover der ofte også i dette tidsskrift har været ført klage.

Man tør således navnlig vente, at den første og vigtigste paragraf i arrestreglementet af 7 maj 1846 kan ske fyldest allerede inden dets 50 års jubilæum, så at »enhver til varetægts og strafs afsoning indsat person kan holdes afsondret fra alle andre«, og kun flere sættes sammen, »når særdeles omstændigheder tilstede en undtagelse« fra denne regel, der for Københavns vedkommende hidtil væsenlig kun har eksisteret på papiret. I virkeligheden har nemlig omtrent de to trediedele af samtlige arrestanter*) tilbragt varetægts- og straffetiden i fællesskab uden andet tilsyn end af og til et blik af en betjent gennem kighullet i døren, som selvfølgelig ikke har været tilstrækkeligt til at hindre, at »de pågældende have skadelig indflydelse på hinandens sædelighed« (reglementets § 5), men kun har kunnet yde nogen garanti mod grove ydre uordener. Det er ikke nødvendigt at ty til videre udmalinger eller konkrete eksempler på arten af det selskabelige samkvem, som herved fremavledes, da enhver

*) Jfr. Kbhvns. politis beretninger.

kan indse, at det var særdeles skikket til at besmitte de unge, forhærde de ældre og i høj grad modarbejde virkningen af strafanstaltnernes efterfølgende cellebehandling med dens strengt gennemførte afsondring.

Foreløbig tør man altså håbe det negative, at denne forbryderskole ophører, og at arrestanterne i alt fald ikke komme meget værre ud, end de gik ind.

Skal den smukke bygning imidlertid blive noget andet og mere end en ny lap på et gammelt klædebon, udkræves der en gennemgribende reform af arrestreglementet. Dette bærer naturligvis ikke for intet Ørsteds navn, men betegnede i 1846 et stort fremskridt; det kan dog ikke undre, at det stærke opsving, som interessen og arbejdet for fængselsvæsenet siden har taget, hvorved betydningsfulde reformer ere affødte på nærliggende områder, har bidraget til at blotte dets skrøbeligheder.

For nutidens betragtningsmåde er det således rent ud uforståeligt, at man har kunnet tænke på, som sket er, i det væsentlige under et at give regler for straf- og varetægtsarrestanter, hvilket naturligvis kun har kunnet føre til bestemmelser, der ere lige ufyldstgørende for begge klasser. Først en skarp adskillelse mellem disse kan give muligheden for en positiv virkning af straffen og frembringe en orden af varetægtsfængslet, der stemmer med dettes af reglementet selv så ypperlig udtrykte princip, at arrestanten ikke der skal »udsættes for et større onde end det, der er en nødvendig følge af hans friheds indskrænkning og hans persons bevogtning, indtil hans skæbne ved dom er afgjort.«

Til virkelig hævvelse af denne for den personlige friheds ukrænkelighed så vigtige adskillelse mellem den dømte og den blot mistænkte vil det for det første være af fremragende betydning, at der indenfor fængslet gennemføres en ligefrem lokal sondring, og at der anvendes forskelligt opsynspersonale, som ved den daglige tjeneste i den bestemte afdeling vil kunne opnå et ganske anderledes herredømme over de gældende regler og den passende optræden end

ved en uafbrudt vandring fra dør til dør mellem straf og varetægt; på anden måde kan det ikke hindres, at disse begreber flyde sammen både for personalet og for den almindelige bevidsthed, og at straf og varetægt i realiteten let bliver et. Det er indlysende, at en sådan adskillelse også i den ydre administration og økonomi vil medføre store fordele, som det dog her vil være for vidtløftigt i detaljerne at udvikle.

Hvad dernæst straffens ordning angår, da må det erindres, at det her væsentlig drejer sig om folk, der endnu ikke har et længere forbryderliv bag sig, ja hvoraf mange endog for første gang ere i berøring med straffemyndigheden; de må derfor antages at være adskillig mere modtagelige for korrektion end de personer, der som regel efter flere mindre fængselsstraffe komme i strafanstalterne. Om så systematiserede forsøg på deres forbedring, som her finde sted, kan der imidlertid i arresthuset ikke være tale, alene på grund af straffens kortvarighed. Men hvad der kan og bør være tale om, er at bibringe dem en moralsk opstrammer, hvorfor straffen bør træde dem i møde i en så alvorlig skikkelse og være så intensiv, at den ikke altfor let går dem af minde. Baseres straffen ikke derpå, så opnås blot deres uskadelliggørelse i uger eller måneder, og det gunstigste øjeblik til deres genoprejsning forsømmes.

Blandt de punkter, hvor arrestreglementets ovenfor omtalte sammenblanding af varetægt og straf har frembragt en efter det anførte uheldig ordning, skal først omtales rubrum B § 17, som foreskriver, at arrestanterne, hvis de måtte ønske det, skal sysselsættes »på en passende og efter omstændighederne lønnende måde.« — For varetægtsfangernes vedkommende er det naturligvis i sin orden, at det overlades til dem selv, om de vil bestille noget eller ej. Med hensyn til strafarrestanterne er forholdet derimod et helt andet. Når det betænkes, at en stor del af de mennesker, hvorom her er tale, ere drevne ind på forbryderbanen just ved arbejdssky og uregelmæssigt liv, kan der

vanskeligt tænkes noget urimeligere end at gøre deres syssel-sættelse afhængig af, om de ønske denne eller ej. Arbejdet er jo overalt i verden anerkendt som en nødvendighed i ethvert fængsel og vil jo for disse personer just indeholde både straffens afskrækkende og opdragende element. Der bør derfor ubetinget gøres forsøg på dem med det stille og stadige arbejde, som kan lægge beslag på deres legemlige og åndelige anspændelse, modvirke fantasiens udskjelser og om muligt lade dem lære at kende noget af den glæde ved arbejdet og dets resultater, som hos andre mennesker er en så mægtig drivfjeder til en samfundsmæssig levevis.

Hvad angår muligheden for at skaffe arbejde til alle, så vil denne næppe være uovervindelig i en by af Københavns størrelse, når der i så henseende vises den rette energi fra fængselsbestyrerens side. Den ofte mod fængselsarbejde overhovedet rejste indvending, at det skader den fri industri, kan der ikke her gås nærmere ind på; det skal kun slås fast, at industrien intet krav har på, at man helt skal skille den af med noget samfundsmedlems konkurrence, men kun kan fordre, at fangernes arbejde ikke udbydes til en langt lavere pris end tilsvarende frit arbejde, hvorved må tages i betragtning de særlige vanskeligheder, som det for en privat entreprenør frembyder at overtage en kvantitativt og kvalitativt uberegnelig arbejdskraft, og ankerne i så henseende vilde i hvert fald betydelig svækkes i vægt, når man undlod at give strafarrestanterne betaling for deres arbejde, hvis udbytte da vilde komme kommunen tilgode ved formindskelse af arrestomkostningerne. Kontrollen og kedsomheden, der i cellefængslet vil gøre sig ganske anderledes gældende end i det nuværende selskabelige samliv, vil som regel være drivfjedre nok til arbejdet, og fængsels-selskaberne vilde i arbejdsfliden kunne få et velkomment og for arrestanterne hurtig mærkbart moment til bedømmelse af, hvem der bør hjælpes, hviket just ved de korte straffe frembyder store vanskeligheder, så at man for ej at forbigå en værdig må hjælpe mange uværdige.

Også for varetægtsfangerne vedkommende tiltrænges imidlertid en ændring i bestemmelserne om deres sysselsættelse. Det ovenfor nævnte, af selve reglementet udtalte princip, der kortelig kan udtrykkes ved det negative: ingen tortura carceris, er nemlig på dette som på flere punkter ingenlunde gennemført. Dertil kræves, at man unddrager dommeren enhver beføjelse, der i hans hånd kan komme til at spille en rolle som lokke- eller afskrækkelsesmiddel.

Til den ovenciterede bestemmelse om, at arrestanterne skal sysselsættes, hvis de ønske det, føjer imidlertid rubrum E § 10 den betænkelige indskrænkning, at den undersøgende dommer »af særdeles grunde« kan forbyde varetægtsfangerne at arbejde. Hvilke kan nu disse særdeles grunde — afset fra sanitære hensyn, der sortere under lægen — være andet end at lade kedsomheden tage modet fra den sigtede, men endnu ikke overbeviste og dømte, så at han må ønske for enhver pris at slippe for denne og derved drives til det sikreste middel: tilståelse, der under slige forhold næppe er egnet til at spille en så fremtrædende rolle i vor kriminelle proces, som den gør. Det ene rigtige turde derfor være dette spørgsmåls henlæggelse under en af dommeren uafhængig arrestinspektørs afgørelse efter hensynet til varetægtsfangerne ønsker og muligheden for de forskellige arbejders udførelse i arresten uden brud på den tilbørlige orden og sikkerhed.

At der er givet dommeren ret til indgriben på dette, undersøgelsen i og for sig ganske uvedkommende punkt, er så meget mærkeligere, som det i rubrum D § 33 og E §§ 13 og 18 henlægges under arrestinspektøren [politimesteren], og ikke under dommeren at afgøre, om arrestanterne, varetægtsfangerne derunder medregnede, må modtage besøg af deres nærmeste familie og venner, samt overdrages ham kontrollen med deres korrespondance. Udenfor København spiller det kun en ringe rolle, da arrestinspektøren og dommeren der som regel er samme person, og i København har forholdet udviklet sig derhen, at det i virkelig-

heden også er dommeren, der træffer afgørelsen og derved får i sin hånd et særdeles betænkeligt middel. Hvilke lidelser vil der f. ex. ikke kunne tilføjes en måske uskyldig mistænkt mand ved under den i forvejen trykkende arrest systematisk at holde ham i spænding om hans nærmeste families skæbne under alvorlige forhold? Og er det svaghed eller styrke, hvis han under sådanne omstændigheder tilstår sig skyldig og tager sin straf med alle dens sørgelige konsekvenser?

Det skal nu ikke nægtes, at kun dommeren kan være således inde i sagens gang, at han kan have nogen begrundet mening om, hvorvidt besøg og korrespondance i al almindelighed uden skade for undersøgelsen kan tilstedes. Selv ikke dommeren kan imidlertid kontrollere, at det, som omhandles i breve eller omtales ved besøg, virkelig har den betydning, som ordene lade formode, og ikke efter forudgået aftale mellem de pågældende i forblommede talemåder giver vink og oplysninger, som ubetinget burde holdes hemmelige for den sigtede, en fare, der voxer, jo mere dagspressen kommer ind på at holde sine læsere à jour med forhørs gang; ved besøg er det jo derhos absolut ugørligt at hindre udladelser, der kan skade undersøgelsen; er ordet først udtalt, er det for sent at gribe ind, og ingen lov hjemler engang straf for sligt, der måske er hyppigere, end man er tilbøjelig til at tro.

Også i undersøgelsens interesse bør man derfor gå den vej for varetægtsfangernes vedkommende helt at afskære al direkte kommunikation med omverdenen, når undtages aldeles positive uskadelige meddelelser af virkelig personlig betydning, der bør kunne tilflyde fangen gennem arrestinspektøren og under hans ansvar, mundtlig eller skriftlig.

For strafarrestanters vedkommende kan kommunikationen næppe heller være meget friere, da isolationen fra omverdenen just er vel skikket til at gøre straffen nogenlunde følelig.

Ganske urimeligt synes det også, når rubrum D §§ 15 og 28 og E §§ 12 og 18 skærer alle arrestanterne over én kam med hensyn til adgangen til bevægelse i frisk luft, benyttelse af køje eller seng om dagen, skrivematerialier og bøger.

To gange $\frac{1}{2}$ time daglig luftning er for mange mennesker aldeles uoverensstemmende med deres almindelige liv, som varetægtsarresten bør ligne så meget som muligt. — Da varetægtsfangerne derhos ifølge E § 16 har ret til indenfor rimelige grænser »at lade indføre til sig i arresten sengklæder, effekter eller klædningsstykker, der måtte anses at være til nytte eller bekvemmelighed«, er det mindre vel overvejet at nægte dem af disse, som f. ex. ikke kan skaffe sig en ordenlig stol, at benytte de forhåndenværende redskaber til bekvemmelighed og hvile efter behag, ligesom sikkerhedshensynet heller ikke synes at kræve, at de ikke skulde have lov til at beskæftige sig med skriftlige arbejder, når de ønsker dette, eller med læsningen af sådanne efter arrestinspektørens skøn anstændige bøger, som de selv eje eller anskaffe, uden dertil at behøve dommerens tilladelse. — Hvilke berettigede grunde skulde derhos kunne tænkes for arrestinspektøren til i medfør af B § 13 at nægte en arrestant under straf eller varetægt at tale med præsten, lægen eller sin beskikkede sagfører, der alle have en offentlig funktion at udføre, og mod hvis mulige malkonduite til sagens forplumring det er et altfor radikalt middel af afskære dem adgang, så meget mere som denne kan spille en stor rolle som værn mod misbrug; vise de sig ikke at være klare på deres respektive opgavers begrænsning, så er midlet deres fjærnelse.

Hvad iøvrigt præsten angår, så har det jo hidtil nærmest været ham, fra hvem den mere, personlige påvirkning skulde udgå; at hans tilsyn imidlertid ikke kan have været meget effektivt, er klart, når henses til, at det har skullet omfatte en daglig skiftende befolkning på 3--400 mennesker, og han tilmed har en anden fjærntliggende menighed at passe.

Nu er det vel nok hensigten at ansætte en særlig arrestinspektør i stedet for at lade en af politiinspektørerne udfylde denne funktion som en ringe del af hans mangeartede forretninger, der ikke kan levne ham tid til nogen særlig fordybelse i denne virksomhed, og der kan således også fra verdslig side ventes deltagelse til fremme af straffens centrale opgave; alligevel var det ønskeligt at have en særlig præst, der slet ikke havde andet at bestille; således er forholdet jo ogsaa ved strafanstalterne, hvor gerningen dog er betydelig mindre byrdefuld, på grund af de længere straffe og den alt antydede langt mindre vexlen i befolkningen.

Også med hensyn til beklædning og arresternes renholdelse etc. slås de forskellige arrestanter sammen på en uheldig måde.

For begge gælder det ifølge rubrum E § 8, at de have lov til at benytte deres egne klæder, når disse ere tilstrækkelige, renlige og brugelige.

Den psykiske indflydelse af at bære fangedragt og den derved vundne sikkerhed mod flugtforsøg er imidlertid tilstrækkelig erkendt til, at det ubetinget burde foreskrives, at alle strafarrestanter skal iføres en sådan, hvorved de tillige vilde lære at befinde sig vel også ved den ydre renlighed. Varetægtsfangene bør derimod naturligvis have lov at bære egne klæder, når disse ere renlige, tilstrækkelige og anstændige; fordringen i så henseende trænger imidlertid til at skærpes, hvilket naturligt vilde ske, når man havde strafarrestanternes ordenlige klæder til sammenligning; det vilde da fremtidig undgås, at arrestanterne optræde i dragter, som nødvendigvis må efterlade blivende spor i husets inventarium og lokaler, ligesom en udtrykkelig bestemmelse om, at ingen arrestant må benytte en andens uvaskede sengetøj eller linned, ikke kunde gøre skade.

Det bør derhos ikke, som tilfældet er, være tilladt arrestanterne uden forskel »at overlade til arrestforvareren mod en billig godtgørelse at drage omsorg for deres arrestlokalers og utensiliers rengøring og deres senges opredning«; dette bør kun tilstedes varetægtsarrestanterne;

strafarrestanterne stå ikke længere det fri samfunds forhold så nær, at deres økonomiske stilling i dette skal kunne forbedre deres kår, og her at tale om individualisering i straf-fuldbyrdelsen vilde være ganske falsk, da der mangler den til den berettigede individualisering nødvendige forbindelse med straffens formål.

Der kunde naturligvis nævnes flere punkter, hvor der vilde være grund til at reformere arrestreglementet, hvad dog ikke skal forsøges, da det vil give sig af sig selv, når man først rører ved det og stræber at gennemføre de her påpegede hovedsynspunkter.

Man vil måske finde, at adskillige af de her foreslåede ændringer dreje sig om rene ubetydeligheder; enhver vil imidlertid have lagt mærke til, at tilsyneladende småting, når de daglig vende tilbage og gribe stærkt ind i det rent personlige befindende, i virkeligheden blive meget større og væsentligere end for en isoleret betragtning, og dette gælder i en meget forhøjet grad, når livet foregår under et fængsels tvungne former; her bliver absolut intet småting.

Sluttelig skal kun tilføjes, at de foregående bemærkninger vel nærmest have haft forholdene i København for øje, men at de i alt væsentligt lade sig anvende på det øvrige land, der for tiden omfattes af samme arrestreglement, kun at reformen her ikke er gjort med reglementets forandring, men også kræver ændring i det ovenfor antydede forhold, at dommeren og arrestinspektøren som regel er samme person.

Stener Grundtvig.